

Från val till val

Hur går valen till?

Hur stiftas lagar?

Vad händer sen?

Fyra allmänna val i Sverige

- **Riksdag + landsting + kommun**
(Vart fjärde år)
- **Eu (Vart femte år)**
 - Sverige har 20 platser i Europaparlamentet
 - Totalt sitter det 751 ledamöter i europaparlamentet
 - Länder med större befolkning har fler platser (Tyskland har flest, med sina 99 platser)

Riksdagsval:

- **Vi går och röstar!**
 - Andra söndagen i september vart 4:e år
- **Kvinnlig rösträtt** (fullvärdig allmän rösträtt):
 - 1919 togs beslutet i riksdagen
 - 1921 var första valet då kvinnor kunde delta
- **De enda som idag saknar rösträtt:**
 - Medborgare under 18 år
- **För ej svenska medborgare gäller:**
 - Endast val till landsting och kommun

Mandatfördelning

- **Ett mandat**
= en plats i riksdagen
- **4%-spärr**
 - *Argument för:* Lättare att bilda stabila regeringar
 - *Argument mot:* Förlorar representativitet (allas röst räknas inte)
- **Proportionellt valsystem**
 - Mandaten i riksdagens tilldelas utifrån de faktiska rösterna
 - *Till skillnad från majoritets-valsystem:* Där ett land ex. kan delas in i kretsar och ett parti går som ensam vinnare i varje krets

Mandatfördelning (2)

- Riksdagsmännen tillsätts **först utifrån personvalet**
 - Utöver röst på parti också möjligt att rösta på enskild politiker i detta parti
- **Sedan efter partiets egna rangordnade listor**
 - För de röster där medborgaren ej lagt någon personvalsröst
- **Riksdagens 349 ledamöter är på plats!**
 - *Varför 349 till antalet tror ni?*

Regeringsbildning

- **Majoritet eller minoritetsregering**

- *Majoritetsregering:* Har en majoritet av mandaten i riksdagen och kan därför få igenom sin politik enkelt.
- *Minoritetsregering:* Måste söka stöd hos andra partier när man vill få igenom sin politik

- **Enparti- eller koalitionsregering**

- Enparti: Ex. Socialdemokraterna för i tiden
- Koalition: Ex. Alliansen innan, och S+MP nu

- ***Sällan: Samlingsregering***

- Alla, eller nästan alla partier. Vanligen endast vid extrema situationer, så som krig (Sverige under andra världskriget)

Regeringsbildning (2)

- **Förhandling om förslag på statsminister**
 - Riksdagens talman (samt vice talmän) leder förhandlingen och lägger fram förslaget
 - Detta i samråd med samtliga partiledare och språkrör
 - Talmannen = oberoende ordförande i riksdagen
- **Riksdagen röstar**
 - Minst 50% "Ja"-röster gäller
 - *Riksdagen har aldrig sagt nej...*
 - Ledamöter kan välja att lägga ner sina röster när de vill markera mot, men samtidigt "fälla" en regering

Regeringsbildning (3)

- **Statsministern väljer ut ministrarna.**
 - Avger en regeringsförklaring till riksdagen
 - Huvuddragen i sin politik
 - Vilka ministrar som ska sitta i regeringen
- **Ministrarna + statsministern utgör nu regeringen**
 - Ministrar behöver inte väljas från riksdagsledamöterna
 - Ex: Alice Bah (2014-2018) kultur- och demokratiminister, Carl Bildt (2006-2014) utrikesminister
 - Ministrar som är riksdagsledamöter ger upp sin plats i riksdagen (och ersätts av en annan representant från samma parti)

Fråga:

*Är det helt kört om man röstat
på ett parti som ej hamnar i
regeringsposition?*

Regering tillsätter olika utredningar

- **Utredningar ligger till grund för framtida lagförslag**
 - *Analys* av problemet...
 - Vilka möjliga *förändringar* skulle kunna förändra situationen till det bättre?
- **Utredningar görs av kommittéer som regeringen tillsätter**
 - Kan bestå av både politiker och experter/sakkunniga
 - Regeringen anger utgångspunkterna för arbetet i ett så kallat kommittédirektiv.
 - Utredningskommittén lämnar ett betänkande, i form av en SOU-rapport (Statens offentliga utredningar)

Lagförslag läggs fram

- **Man utgår ifrån utredningar och formulerar ett konkret förslag**
- Lagar kan antingen vara
 - 1) Förslag på helt nya lagar
 - 2) Ändringar i nuvarande lagar
- *Vilka reglerar*
 - 1) Oss medborgare (och företag)
 - 2) De offentliga institutionerna och dess tjänstemän
 - Landstingen, Kommunerna, Myndigheterna, Osv...
 - Polisen, skolan, sjukvården etc etc.

Lagförslag läggs fram (2)

- **Propositioner = Från regeringen**
 - Majoriteten av förslagen som faktiskt röstas igenom (men inte majoriteten av alla förslag)
- **Motioner**
 - Från enskilda, eller grupper av riksdagsledamöter
 - Ofta motförslag på regeringens propositioner, *eftersom...*
- **Allmän motionsperiod**
 - Tiden då alla riksdagsledamöter får framlägga motioner
 - Cirka 2 veckor. Från mitten av september till början av oktober. Därefter: endast motförslag

Remissrunda

- **Lagförslaget (eller en utredning) skickas till berörda parter i samhället**
 - Olika organisationer och myndigheter
 - Dessa får möjlighet att komma med synpunkter
- **Lagförslaget omarbetas...**
 - Eller ny utredning görs (om ex. en sådan aldrig gjordes från första början)

Lagrådet granskar förslagen

- Lagrådet är en **myndighet** som granskar lagförslag och som **består av domare**
- **Är lagförslaget kompatibelt med andra lagar?**
 - Går lagen implementera?
 - Kommer den innebära några stora juridiska problem?
- *Regeringen ej skyldig att låta lagrådet granska*
 - Men måste isf motivera detta inför riksdagen

Bordläggning i kammaren

- **Alla riksdagsledamöter får ta del av förslaget**
 - Bordläggning = när man ej kan ta beslut just nu (vilket man aldrig kan när ett förslag just har lagts)...
- **Ärendet skickas vidare till ett utskott**
 - För vidare behandling...

Förslagen skickas till utskott

- Utskotten är **mindre grupper på 17 ledamöter** där ett ärenden bereds inför debatt och beslut
 - Riksdagsvalet bestämmer antal platser som partierna får i utskotten.
- *Utskottens uppgift:* **Föreslå för ledamöterna hur de ska rösta i de olika lagförslag som läggs fram**
 - Eftersom: Alla riksdagsledamöter inte kan sätta sig in i alla ärenden
- Utreder vad som händer om förslaget blir verklighet
 - Diskuterar, analyserar och hämtar in synpunkter

Diskussion i partigrupperna

- **Utskottets ledamöter diskuterar med partikollegor** i sin partigrupp
 - Sker **kontinuerligt** under arbetets gång
 - Hur ska partiets företrädare i utskottet förhålla sig?

Fråga:

*Bör man som riksdagsledamot
följa sitt partis ställning i en viss
fråga, eller bör man följa sin egen
övertygelse?*

Utskottet förbereder ärendet

- **Utskottet förslag till hur riksdagen ska besluta = ett betänkande.**
 - Slutgiltiga betänkandet skickas ut till alla ledamöterna
- **Utskottet kan tillstyrka hela, eller delar av förslaget**
 - En proposition/motion kan innehålla förslag på flertalet lagändringar.
- **De ledamöter som inte håller med majoriteten ger sina reservationer**
 - I dessa hänvisar man till lagda mot-förslag på propositionen/motionen
- **Kommer en majoritet ej överens**
 - får man göra vissa kompromisser i förslagen

Debatt, Interpellation och frågestunder

- **Ärendedebatt**

- Riksdagsledamöter säger vad de anser om utskottets betänkande

- **Interpellation**

- Fråga från enskild ledamöt till en minister om regeringens politik
 - Begär en riksdagsledamot interpellation så måste ministern komma till riksdagen och svara på frågan inom 14 dagar

- **Frågestund**

- Fem ministrar kommer under en timme
 - 1 dag i veckan (torsdagar), var fjärde vecka statsministern ensam
- Ministrarna vet ej frågorna på förhand
 - Som vid interpellation

Riksdagen fattar ett beslut

- Riksdagsledamöterna röstar antingen för eller mot förslaget.
- **Majoritet krävs...**
- *Om grundlag: 2 voteringar, 2 mandatperioder.*

Beslut genomförs

- Regeringen är den **verkställande makten** och består av **ministrarna som leder olika departement**
 - **Informerar** myndigheter, kommuner och landsting om lagändringar
 - **Ger kompletterande förordningar**
 - Förordning = anvisningar/bestämmelser som regeringen själv kan utfärda som komplement till en ny lag
 - Bestämmelser om hur lagen ska tolkas och implementeras
 - Mer detaljerad utveckling av övergripande bestämmelser i lagen
- *Myndigheterna, kommunerna och landstingen, implementerar nu besluten...*

Proceduren upprepas under mandatperioden

- Mandatperiod = 4 år
- **Ca 200 propositioner varje år och mellan 2500 och 5000 motioner**
 - Ca 1% av alla motioner röstas igenom...
- **Mot slutet av varje år (hösten) lägger regeringen även fram budgetproposition för nästa år**
 - Där man beräknar och lägger fram förslag på inkomster och utgifter för staten
 - Olika myndigheter ges olika mycket pengar, beroende på olika politiska mål.
 - Vissa pengar "öronmärks"

Vi märker en förändring?

- *Ex: Betygssystemet blir annorlunda eller du får betala högre eller lägre avgift till a-kassan.*
- Detta **uppmärksammas**
 - **i media, i klassrummet, på jobbet...** eller ibland: inte så mycket...
- Regeringen sköter sitt jobb vid genomförandet av lagar... eller inte...

Vi går röstar igen

- **Med de 4 gångna åren i minnet...**
 - *Har politiker gjort vad de lovat?*
 - *Finns det nu något bättre alternativ?*
 - *Har vi ändrat åsikter?*
 - *Har samhället förändrats och kräver andra saker av partierna?*

Fråga:

Hur kommer ni att tänka? Vad är viktigast när man väljer ett parti?